

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Τμήμα Οικονομικών Επιστημών
Ακαδημαϊκό έτος 2023-24

**ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

Εκπαίδευση

(Rosen et al 2009, κεφ. 7, σελ. 269-294)

Δαπάνες για την παιδεία

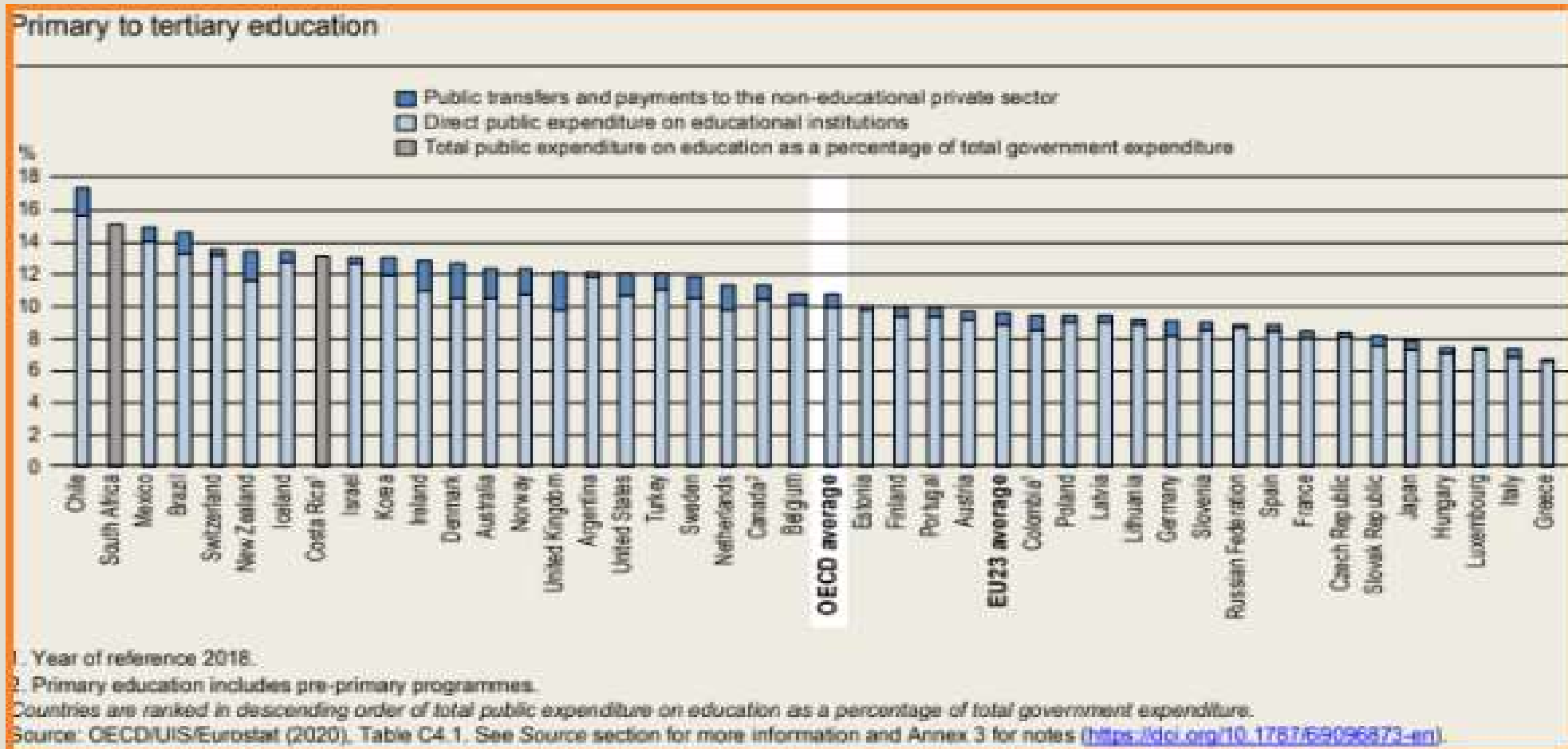
- Ας πάρουμε τα στοιχεία του ΟΟΣΑ για τις δαπάνες προς εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή πρωτοβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (2004) σε επιλεγμένες χώρες, σε ισοδύναμα δολάρια

Δαπάνες για την παιδεία

Χώρα	Δαπάνη ανά μαθητή πρωτ. εκπ. (2004 ισοδύναμα δολάρια)	Δαπάνη ανά σπουδαστή δευτ. εκπ. (2004 ισοδύναμα δολάρια)
Ελλάδα	\$4.595	\$5.593
Η.Π.Α.	\$8.805	\$22.476
Ην. Βασίλειο	\$5.941	\$11.484
Γερμανία	\$4.948	\$12.255
Ελβετία	\$8.570	\$21.966
Μ.Ο. ΕΕ-19	\$5.788	\$10.191
Μ.Ο. ΟΟΣΑ	\$5.832	\$11.100

Πηγή: OECD (2007), Education at a glance, Paris.

Δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό των συνολικών δημόσιων δαπανών

Ο μέσος όρος του ΟΟΣΑ για τις δαπάνες στην εκπαίδευση ανέρχονται σε περίπου 11% των συνολικών δημόσιων δαπανών.

Δικαιολογώντας την κρατική παρέμβαση στην εκπαίδευση

- Γιατί το κράτος δεν αφήνει την παροχή εκπαίδευσης στην αγορά;
- Αποτελεί η εκπαίδευση δημόσιο αγαθό;
  - Μη ανταγωνιστική χρήση; ΌΧΙ
  - Αδυναμία αποκλεισμού; ΟΧΙ
- Άρα η εκπαίδευση είναι ιδιωτικό αγαθό.

Δικαιολογώντας την κρατική παρέμβαση στην εκπαίδευση

- Δημιουργεί η εκπαίδευση θετικές εξωτερικότητες;
  - Η κοινή λογική – ισχυρό μέσο κοινωνικοποίησης
  - Dee (2004): τα περισσότερα χρόνια στο σχολείο συνδέονται με υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής σε εκλογές, συστηματικότερη ανάγνωση εφημερίδων, μεγαλύτερη ανοχή στην ελευθερία του λόγου.

Δικαιολογώντας την κρατική παρέμβαση στην εκπαίδευση

- Δημιουργεί η εκπαίδευση θετικές εξωτερικότητες;
- (Mahon, 2010) εντοπίζει στις θετικές εξωτερικότητες της εκπαίδευσης τα παρακάτω:
  - Χαμηλότερο κόστος υγειονομικής περίθαλψης
  - Χαμηλότερο κόστος για φυλακές
  - Περισσότερη δημοκρατία, σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα, πολιτική σταθερότητα, κοινωνικό κεφάλαιο.
  - Και άλλα...

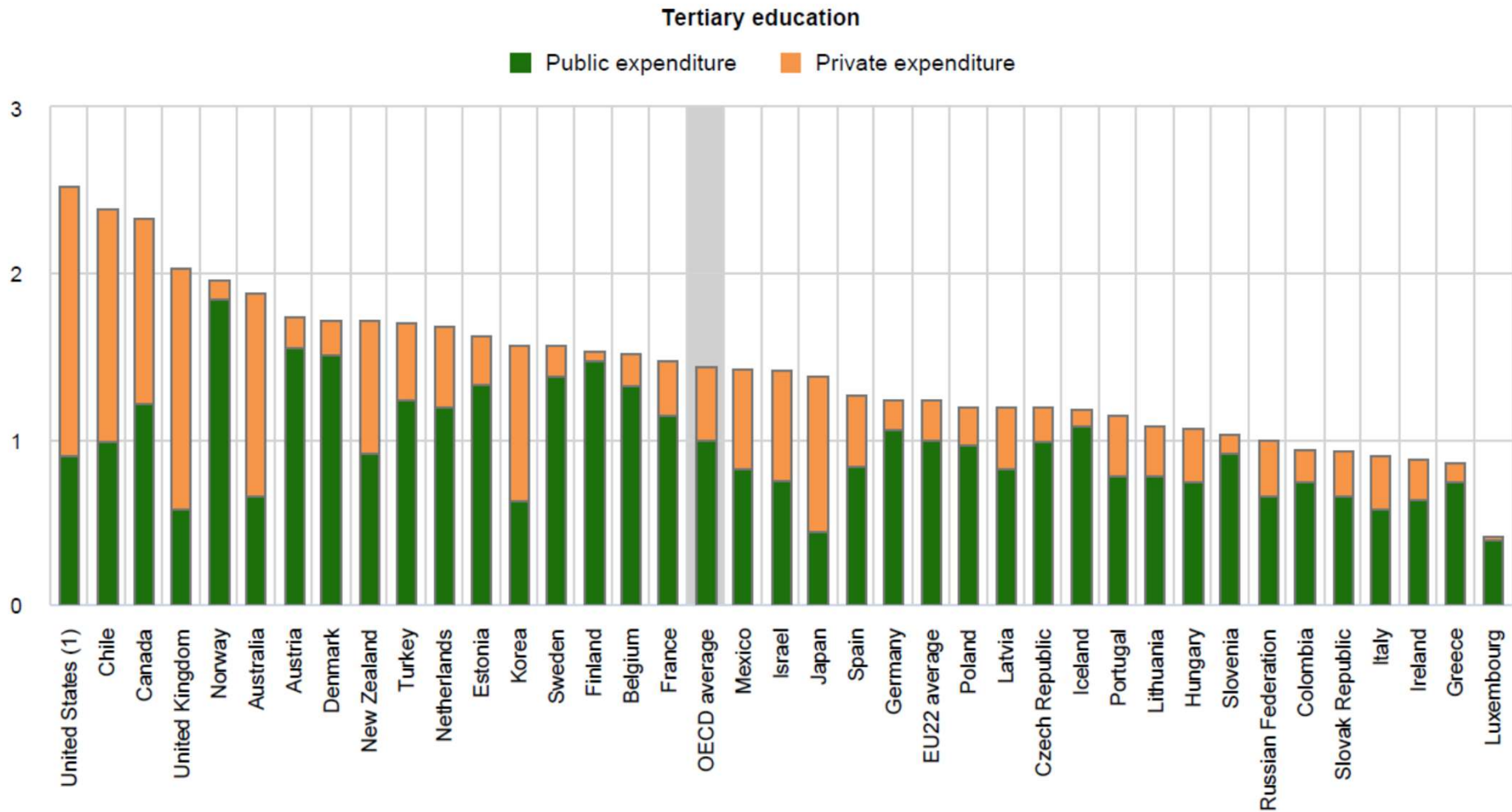
Δικαιολογώντας την κρατική παρέμβαση στην εκπαίδευση

- Δημιουργεί η εκπαίδευση θετικές εξωτερικότητες;
  - Αμφιβολίες σχετικά με την ισχύ της κοινής λογικής
  - Acemoglu (2005) : διαστρωματική ανάλυση χωρών δείχνει ότι ο βαθμός εκδημοκρατισμού και τα χρόνια φοίτησης στο σχολείο σχετίζονται θετικά.
  - Όμως υπάρχει αιτιακή σχέση;
  - Πώς μεταβολές στον δείκτη εκδημοκρατισμού συνδέονται με μεταβολές στη διάρκεια του εκπαιδευτικού βίου των μαθητών;

Δικαιολογώντας την κρατική παρέμβαση στην εκπαίδευση

- Δημιουργεί η εκπαίδευση θετικές εξωτερικότητες;
  - Η περίπτωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
    - Πρέπει να επιδοτείται η πανεπιστημιακή εκπαίδευση επειδή αυξάνει την παραγωγικότητα;
    - Όχι, εάν η αύξηση της παραγωγικότητας αντανακλάται σε υψηλότερα εισοδήματα των αποφοίτων των πανεπιστημίων.
- Ενισχύει η εκπαίδευση την ανισότητα;
  - Ισότητα ως προς τα αγαθά

Μερίδιο δημοσίων και ιδιωτικών δαπανών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, 2018

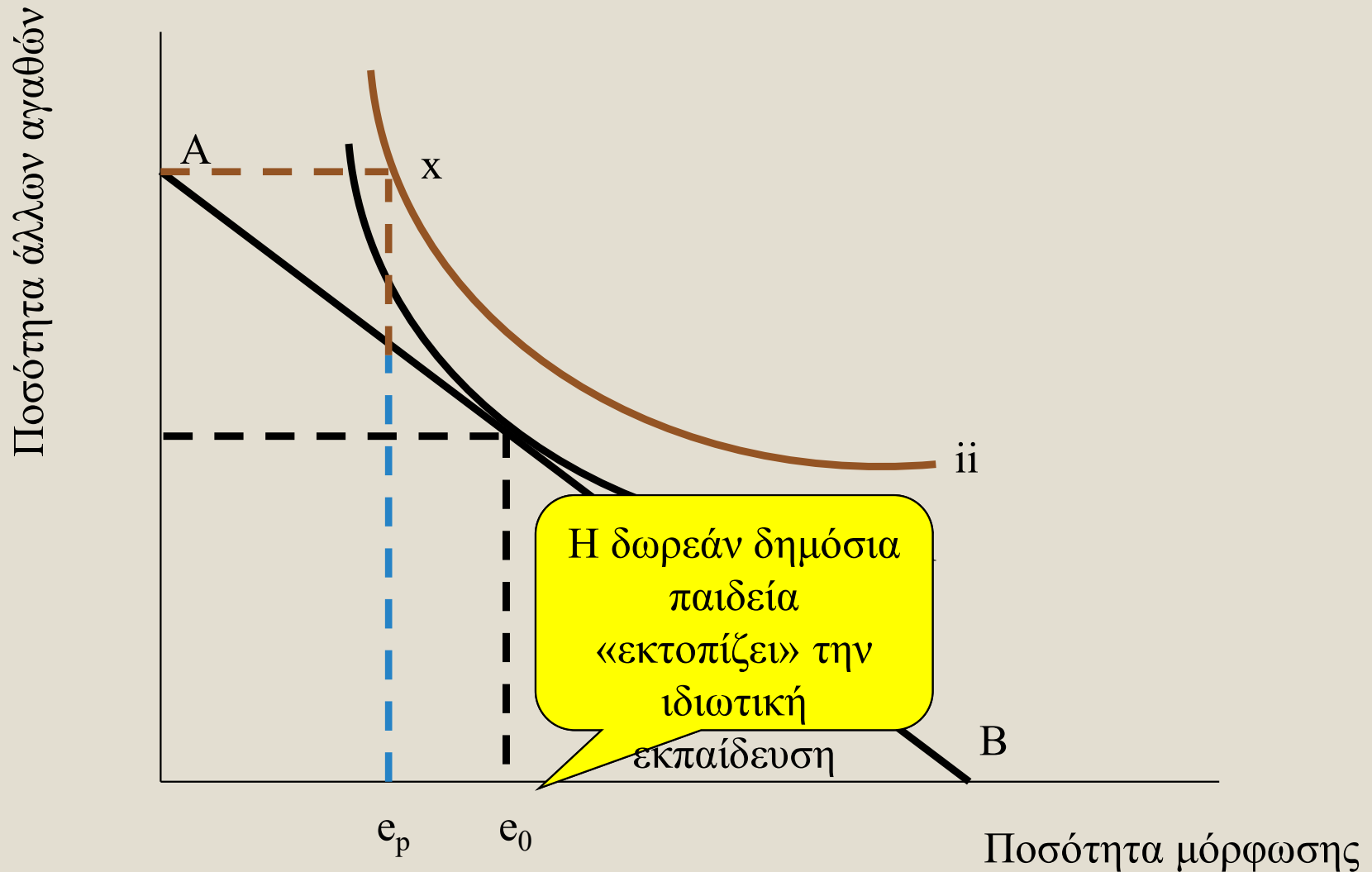
Τι επιτυγχάνει η κρατική παρέμβαση στην παιδεία;

- Αν η εκπαίδευση δημιουργεί θετικές εξωτερικότητες, τότε το κράτος πρέπει να την επιδοτεί.
- Σημαίνει αυτό ότι θα πρέπει η δημόσια παιδεία να είναι **δωρεάν** και **υποχρεωτική**;
- Θα πρέπει η δημόσια παιδεία να **παράγεται** από το κράτος;
- Αν το κράτος απλώς χρηματοδοτούσε τα ιδιωτικά σχολεία που θα ανταγωνίζονταν για να προσελκύσουν μαθητές, αυτά θα διέθεταν το σύνολο των πόρων τους στη διδασκαλία δεξιοτήτων με σκοπό τη βελτίωση της παραγωγικότητας και όχι δεξιοτήτων που συντελούν στη διαμόρφωση ενεργών πολιτών.

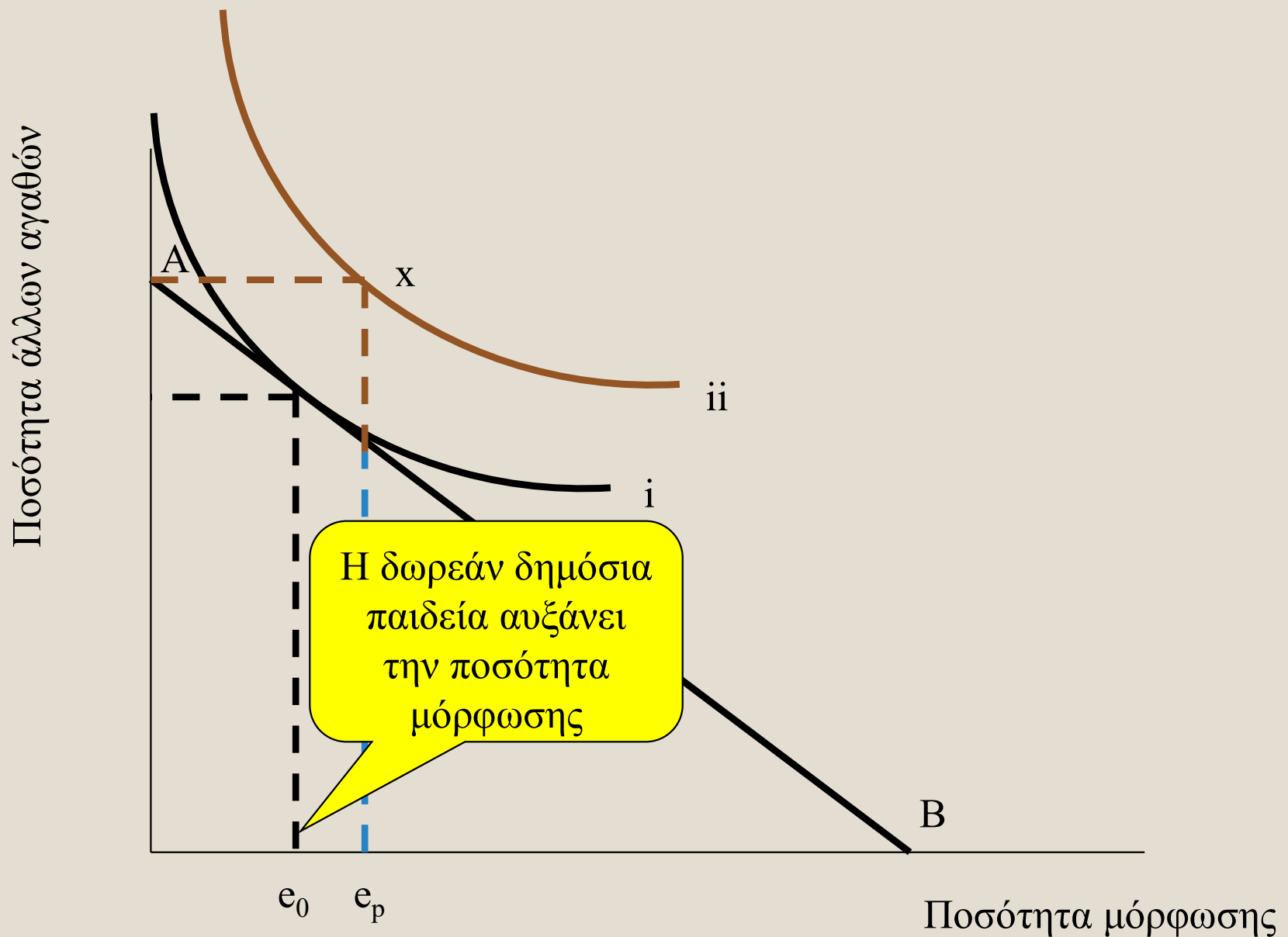
Τι επιτυγχάνει η κρατική παρέμβαση στην παιδεία;

- Ένα σύστημα δωρεάν δημόσιας παιδείας παρακινεί όλους να καταναλώσουν περισσότερη παιδεία από ό,τι θα συνέβαινε σε μια ιδιωτική αγορά;
- Όχι οπωσδήποτε!

Εκτοπίζει η δωρεάν δημόσια παιδεία την ιδιωτική εκπαίδευση;

Εκτοπίζει η δωρεάν δημόσια παιδεία την ιδιωτική εκπαίδευση;

Βελτιώνουν οι κρατικές δαπάνες τα αποτελέσματα της εκπαίδευσης;

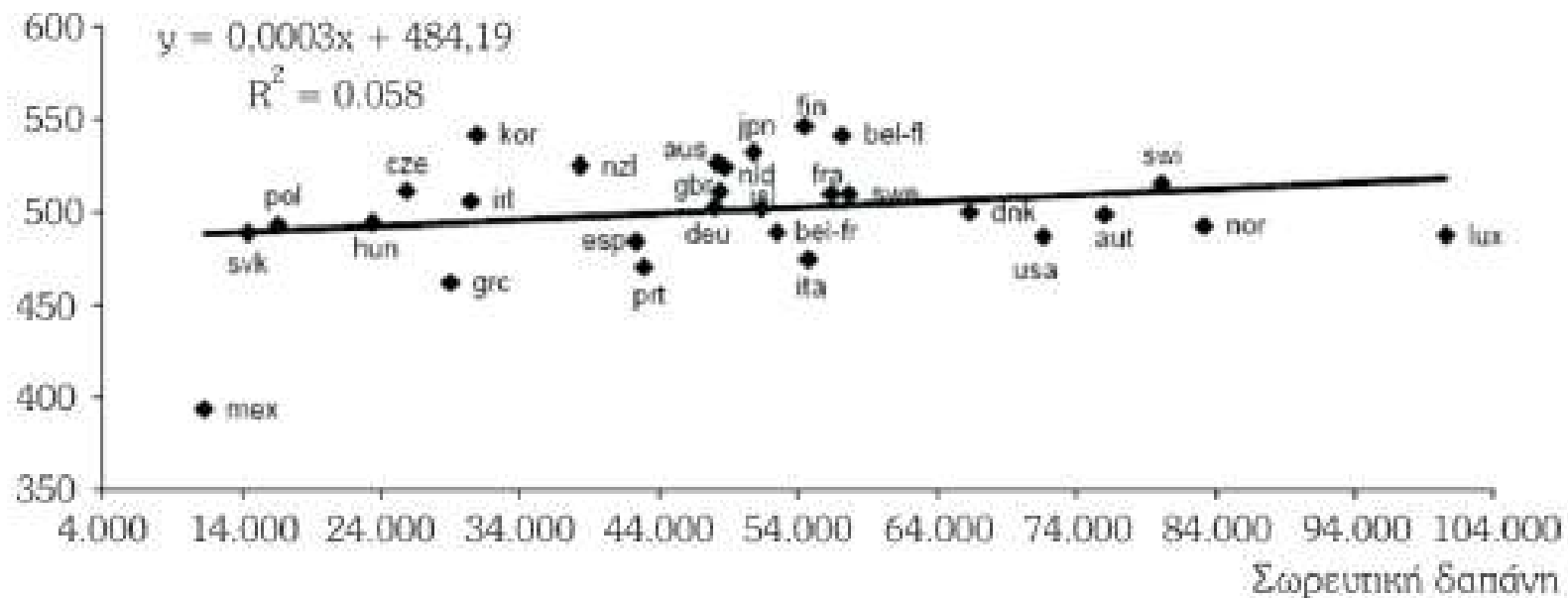
- Αποτελέσματα παρεχόμενης εκπαίδευσης σε διάφορες χώρες
- Εμπειρικές ενδείξεις: βελτιώνουν οι δαπάνες στην παιδεία τις επιδόσεις των μαθητών στα τεστ;
- Άλλες όψεις της ποιότητας εκπαίδευσης;

Δαπάνες στην παιδεία και επιδόσεις μαθητών

Διάγραμμα 7.3

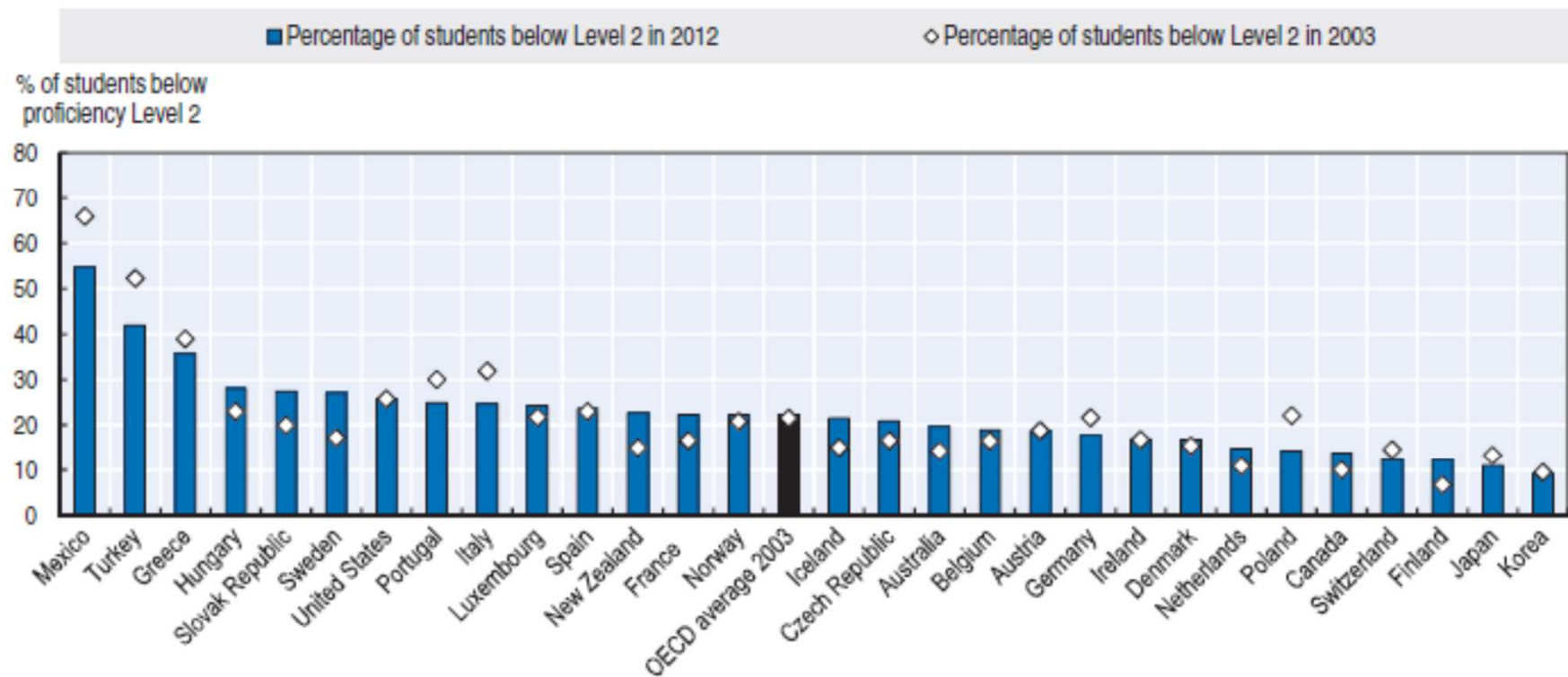
Εκπαιδευτικές δαπάνες ανά μαθητή (σε σταθερές τιμές 2003) και εκπαιδευτικές επιδόσεις

Πηγή: Sutherland, κ.ά. (2007).

OECD Education Policy Outlook, 2015

Figure 2.1. Proportion of 15-year-old students below Level 2 in mathematics (2003 and 2012)

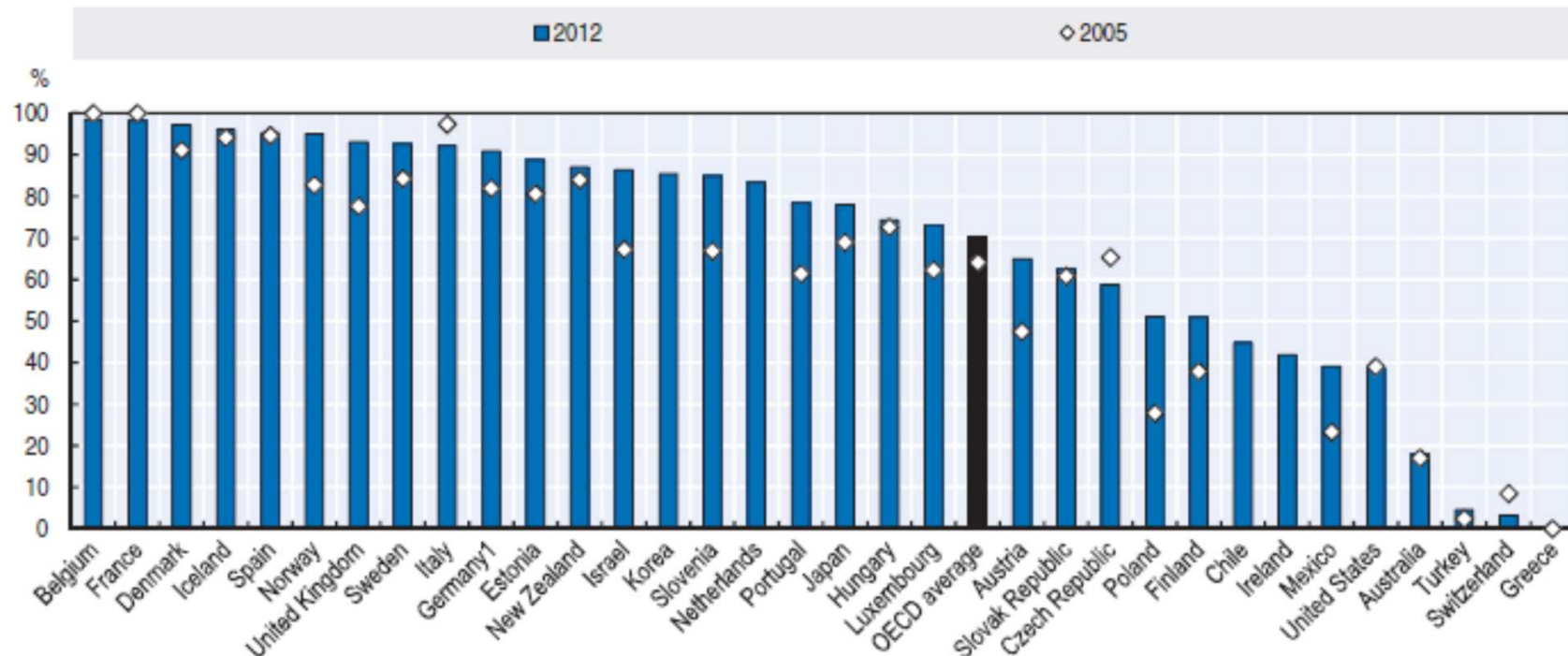

Source: OECD, PISA 2012 Database, Figure I.2.23.

Equity in education

OECD Education Policy Outlook, 2015

Figure 2.2. Enrolment rates at age 3 in early childhood education (2005 and 2012)

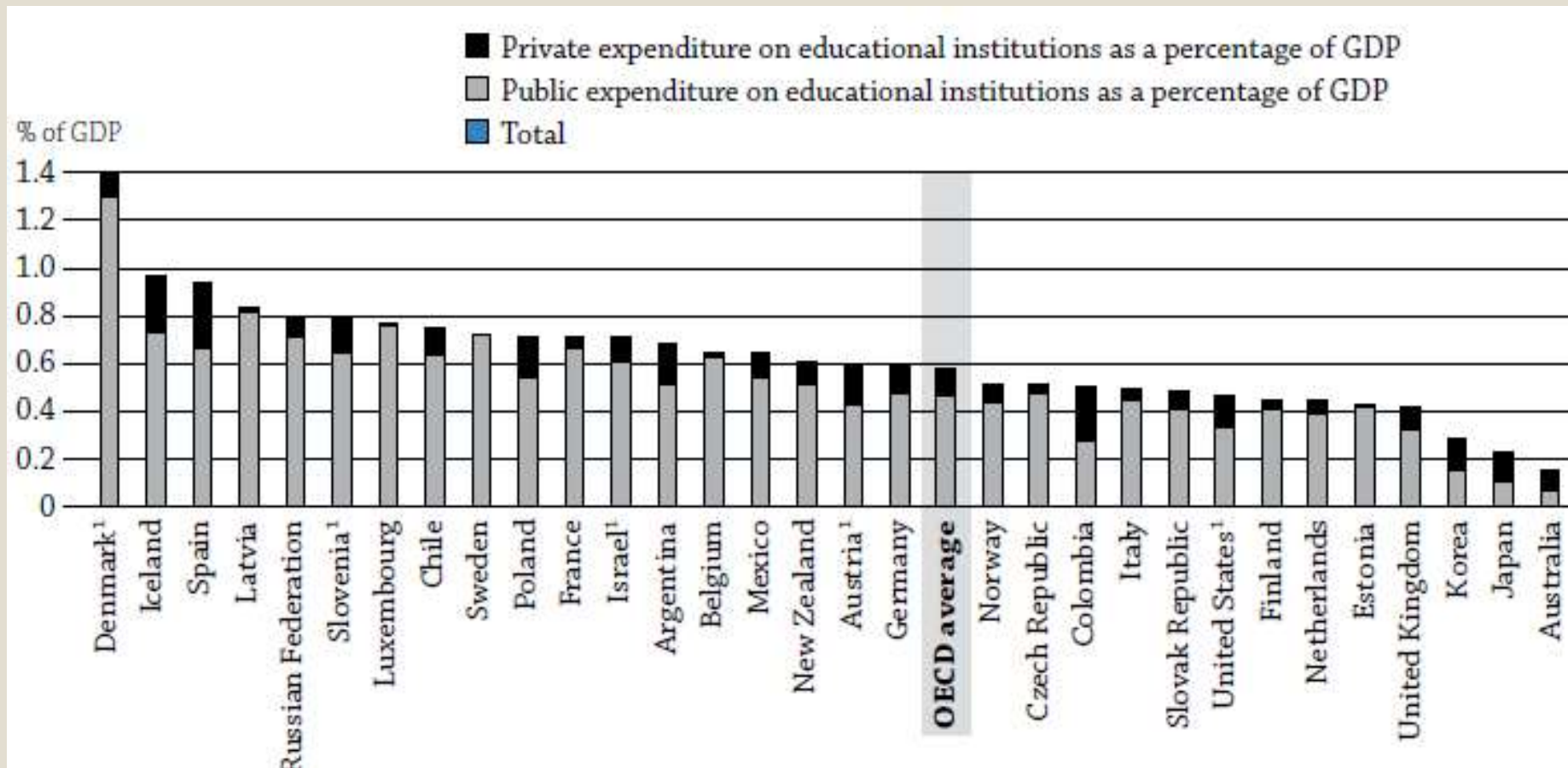

Note: Countries are ranked in descending order of the enrolment rates of 3-year-olds in 2012.

1. Year of reference 2006 instead of 2005.

Source: OECD (2014), *Education at a Glance 2014: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris, Table C2.1.

Δαπάνες για την πρώιμη παιδική ηλικία (2011)

Δαπάνες στην παιδεία και επιδόσεις μαθητών

- Θετική συσχέτιση αλλά:
  - Αν αφιερώνουμε πολλούς πόρους με σκοπό τη βοήθεια των προβληματικών μαθητών;
  - Οι ΗΠΑ έχουν ίδιες επιδόσεις με τη Σλοβακία, αλλά με 5πλασιες δαπάνες
  - Πώς μετράμε την αποτελεσματικότητα των δαπανών στην εκπαίδευση; Σχέση εισροών – εκροών
  - Εκροή – μαθητικές επιδόσεις του PISA
  - Εισροές – αναλογία μαθητών/διδασκόντων, υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου, υπόβαθρο μαθητών
  - Η Ελλάδα κατατάσσεται 20^η ανάμεσα σε 25 χώρες του ΟΟΣΑ ως προς την αποτελεσματικότητα των δαπανών στην εκπαίδευση

Δαπάνες στην παιδεία και επιδόσεις μαθητών

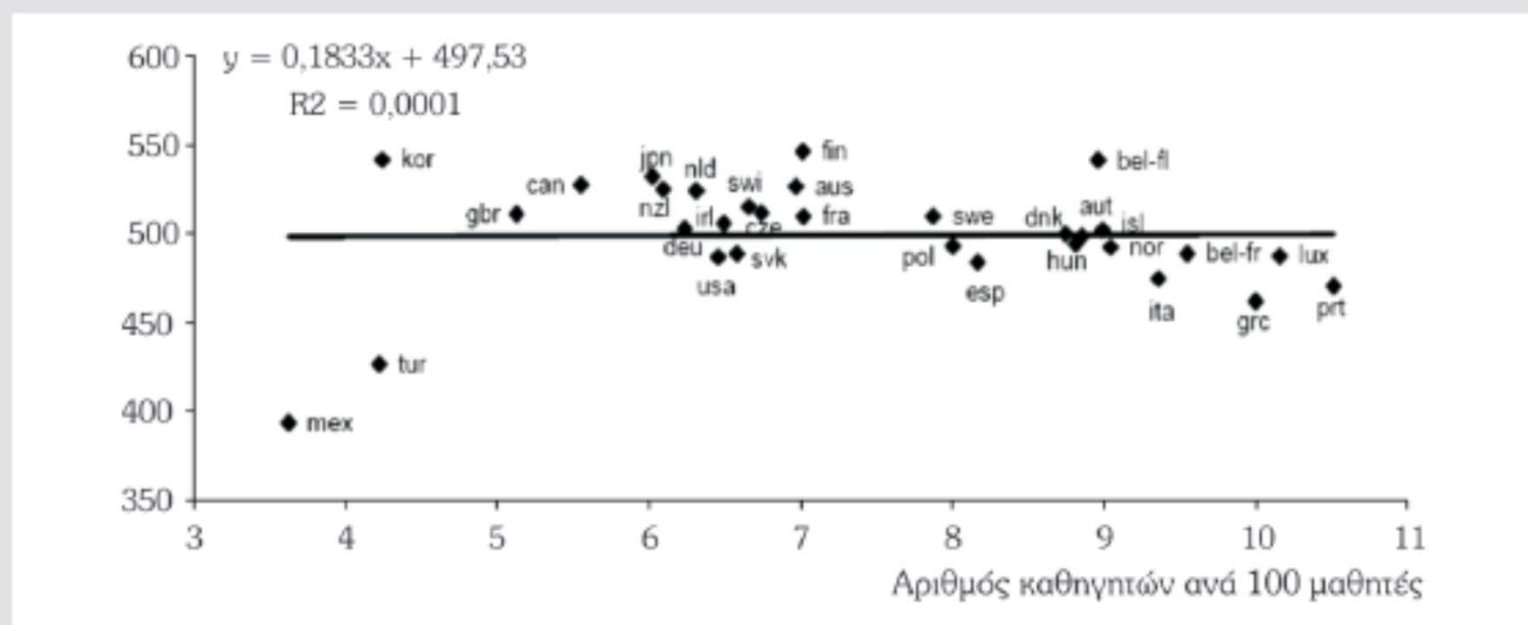
- Τι αυξάνει την αποτελεσματικότητα;
  - Μείωση της αναλογίας μαθητών-διδασκόντων;
  - Δάσκαλοι με περισσότερη εμπειρία και προσόντα;
  - Καλύτερα αμειβόμενοι δάσκαλοι;
  - Πιο σύγχρονες εγκαταστάσεις;
- Δεν είναι εύκολο να εντοπιστούν αιτιώδεις επιδράσεις
- Sutherland and Price (2007): ποιότητα και διάρκεια εκπαίδευσης των διδασκόντων, αποκέντρωση του σχολικού συστήματος, επίπεδο αμοιβών διδασκόντων

Δημόσιες δαπάνες για την παιδεία και η ποιότητα της εκπαίδευσης

- Εμπειρικές ενδείξεις: βελτιώνονται οι επιδόσεις των μαθητών στα τεστ όταν μειωθεί ο αριθμός των μαθητών ανά σχολική αίθουσα;
  - Εκτίμηση του κόστους – περισσότεροι δάσκαλοι και αίθουσες
  - Εκτίμηση του οφέλους – δύσκολα υπολογίσιμο
  - Διαγωνισμός PISA
  - Πείραμα STAR (Η.Π.Α.) Student/Teacher Achievement Ratio, τυχαία τοποθέτηση μαθητών σε ολιγομελή και πολυμελή τμήματα, συμπεράσματα υπέρ των ολιγομελών τμημάτων
  - Καλιφόρνια. Στη βάση των αποτελεσμάτων του STAR μείωσαν τον αριθμό μαθητών κατά 10, προσλήφθηκαν δάσκαλοι με λιγότερη εμπειρία και προσόντα. Οι επιδόσεις των μαθητών μειώθηκαν.

Διάγραμμα 7.4

Αναλογία μαθητών – καθηγητών και εκπαιδευτικές επιδόσεις

Πηγή: Sutherland κ.ά. (2007).

Αυξάνει το επίπεδο μόρφωσης τις αποδοχές;

- Σχέση μεταξύ εκπαιδευτικών δαπανών και αποδοχών
  - Αυξάνουν οι εκπαιδευτικές δαπάνες τις επιδόσεις των μαθητών;
  - Αυξάνουν οι εκπαιδευτικές δαπάνες τις μελλοντικές αποδοχές των μαθητών;
  - Μεταφράζεται το καλύτερο «ανθρώπινο κεφάλαιο» σε υψηλότερες αποδοχές;

Αυξάνει το επίπεδο μόρφωσης τις αποδοχές;

- Σχέση μεταξύ εκπαιδευτικών δαπανών και αποδοχών
  - Εξαρτάται από τη βαθμίδα εκπαίδευσης
  - Heckman (1999): για πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μια αύξηση των εκπαιδευτικών δαπανών κατά 10% αυξάνει τις μελλοντικές αποδοχές κατά 1 – 2%.
  - Όμως, παίζει ρόλο η ηλικία και το οικονομικό υπόβαθρο των μαθητών
  - Πιο αποτελεσματικές οι δαπάνες προς παιδιά μικρής ηλικίας και χαμηλού οικονομικού υπόβαθρου

Αυξάνει το επίπεδο μόρφωσης τις αποδοχές;

- Σχέση μεταξύ εκπαιδευτικών δαπανών και αποδοχών
- *Οριακή* αύξηση των εκπαιδευτικών δαπανών
  - Μπορεί ένα επιπλέον ευρώ να μην επηρεάζει ιδιαίτερα τις αποδοχές, όμως το ύψος των αποδοχών θα ήταν το ίδιο αν δε διατίθονταν κονδύλια στην παιδεία και κανείς δεν πήγαινε σχολείο;

Αυξάνει το επίπεδο μόρφωσης τις αποδοχές;

- Σχέση μεταξύ εκπαιδευτικών δαπανών και αποδοχών
- Αποτελέσματα για την Ελλάδα (Magoula and Psacharopoulos, 2004): το μέσο ποσοστό απόδοσης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι 8,1%.
- Fuente and Domench (2006): η επίδραση του ανθρώπινου κεφαλαίου στην παραγωγικότητα είναι πολύ μεγάλη. Η κοινωνική απόδοση της επένδυσης σε ανθρώπινο κεφάλαιο είναι μεγαλύτερη από την απόδοση της επένδυσης σε φυσικό κεφάλαιο!